

bent; tamen, quoniam portæ inferi sunt non prævalebunt adversuseam. Si filius hujus est, si materna ubera recongoscis, non deseras matrem in periculo, non subtrahas humeros tuos in tempore tribulationis. Magister Petrus ingreditur curiam, ut apostolicæ Sedis auctoritas ponatur ei murus et antemurale ad confirmandos suos errores, quos scripsit, quos docuit, quibus fidem catholicam impugnavit.

EPISTOLA CCCXXXV (880).

AD QUEMDAM PRESBYTERUM CARDINALEM (881).

Item contra Petrum Abælardum

Cardinali presbytero, BERNARDUS Claræ Vallis abbas, salutem et dilectionem in Domino.

Nemo adolescentiam tuam contemnat. Canities quippe non capitis, sed mentis requiritur a Domino, **308** et ætas senectutis vita immaculata. Non expavit Jeremias, non formidavit Daniel, licet ambo pueri essent, senes impudicos, inveteratos dierum malorum. Impudicum et ego merito appellaverim illum qui decorum Ecclesiæ, qui fidei maculat castitatem. Hic est Petrus Abælardus, qui de fide, de sacramentis, de mysterio sanctæ Trinitatis, præterquam accepit, disputat, dividens singulis prout vult. Nunc autem ingreditur curiam, postquam Ecclesiam commovit, et conturbavit eam, non ut sanet contritiones ejus, sed quia declinavit in verba malitiæ, ad excusandas excusationes in peccatis. Confidenter pro Ecclesia stabunt qui se filios esse Ecclesiæ cognoscunt.

EPISTOLA CCCXXXVI (882).

AD QUEMDAM ABBATEM (883).

Ejusdem argumenti.

Dilectissimo fratri et coabbati, frater BERNARDUS Claræ-Vallensis abbas, zelum Dei habere secundum scientiam.

Oportet hæreses esse, ut qui probati sunt, manifesti fiant. Si quis est Domini, jungatur ei. Deus enim est in causa. Veritas periclitatur: dividuntur vestimenta Christi, sacramenta scinduntur Ecclesiæ. A planta pedis usque ad verticem faciei corrumpitur sanitas, simplicitas fidelium deridetur: prope est ut ascendat leo de cubili suo, ut contra Ecclesiam se erigat prædo gentium. Præcedit jam Petrus Abælardus ante faciem Antichristi parare vias ejus, de fide, de sacramentis, de Patre et Filio et Spiritu sancto, præterquam accepimus, enuntians. Scribit,

(880) Epistola nova: quæ vero antea 335 erat, nunc 368. Scripta anno Christi 1140.

(881) Codex Vedastinus, nominatim, ad Petrum cardinalem. MARTENE.

(882) Epistola nova: quæ vero antea 336 erat, nunc 324. Scripta anno Christi 1140.

(883) Forte ad Bernardum abbatem Italum, qui Romam a Bernardo tunc missus fuerat, infra in epistolis 343 et 344.

(884) Alias epistola 370: quæ vero antea 337 erat, nunc 325. Scripta anno Christi 1140.

(885) In codice Vaticano notato 662, habetur ordine suo post epistolam 189, cum hoc titulo:

docet, et contendit verbis ad subversionem audientium. Ponit in Trinitate gradus et scalas cum Arie; præponit gratiæ liberum arbitrium cum Pelagio; hominem assumptum a consortio Trinitatis excludit Christum dividit cum Nestorio. Sed in omnibus his gloriatur quod Ecclesiam Romanam sibi reconciliavit quod libros et sententias suas manibus et sinibus Romanorum incluserit: et in defensionem sui erroris assumit eos a quibus judicari debet et damnari. Videat Deus, et judicet, si velociter obstructum nos fuerit os loquentis iniqua. Cætera præsentium lator latius explicabit.

EPISTOLA CCCXXXVII (884).

AD INNOCENTIUM PONTIFICEM, IN PERSONA FRANCIE EPISCOPORUM (885).

Episcopi Galliæ exponunt Pontifici quid actum sit in causa Petri Abælardi, Bernardum ad disputationem in synodo provocantis, sed objectos sibi hæresum articulos respondere nolentis et ad Sedem apostolicam appellantis.

Reverendissimo patri et domino INNOCENTIO, Dei gratia summo Pontifici, HENRICUS Senonensium archiepiscopus, GAUFRIDUS Carnotensis episcopus, sanctæ Sedis apostolicæ famulus (886), HELIAS Aurelianensis, HUGO Autissiodorensis, HATTO Trecentis, MANASSES Meldensis episcopi devotas orationes et debitam obedientiam.

1. Nulli dubium est quod ea quæ apostolica firmantur auctoritate, rata semper existunt, nec alicujus possunt deinceps mutilari civillatione, vel invidia depravari. Ea propter ad vestram apostolicam Sedem, beatissime Pater, referre dignum censuimus quædam, quæ nuper in nostra contigit tractari præsentia: quæ quoniam et nobis, et multis religiosis ac sapientibus viris rationabiliter acta visa sunt, vestræ **309** Serenitatis expectant comprobati iudicio, simul et auctoritate perpetuo roborari. Itaque, cum per totam fere Galliam in civitatibus, vicis, et castellis, a scholaribus, non solum intra scholas, sed etiam triviatim; nec a litteratis aut provecis tantum, sed a pueris et simplicibus, aut certe stultis, de sancta Trinitate, quæ Deus est, disputaretur, insuper alia multa ab eisdem, absque prorsus et absurda, et plane fidei catholice, sanctorumque Patrum auctoritatibus obviantia proferrentur: cumque ab his qui sane sentiebant, et eas ineptias rejiciendas esse cense-

Episcopi Franciæ domino Innocentio papæ; ubi Franciæ nomine metropolis Senonensis intelligitur. Hinc in epistola 161, vox sanguinis Archembaldi, subdecani Aureliacensis, ad innocentium clamare de Franciâ dicitur: et epistola 126, n. 4, Franciam a Burgundia distinguit. Franciæ tamen nomine etiam tunc secundæ Belgiæ magna pars comprehendebatur.

(386) Id est legatus. Hoc nomine præ modestia uti solebat Gaufridus, ut legitur in chartario ecclesiæ Sancti-Stephani apud Drocas. Vicarii sanctæ sedis alii passim dicebantur.

bant (887), sæpius admoniti corriperebantur; vehementius convalescebant, et auctoritate magistri sui Petri Abælardi, et cujusdam ipsius libri, cui Theologiæ indiderat nomen, nec non et aliorum ejusdem operum freti, ad astruendas profanas adventiones illas, non sine multarum animarum dispendio, sese magis ac magis armabant. Quæ enim et nos et alios plures non parum moverant ac læserant, inde tamen quæstionem facere verebantur.

2. Verum dominus abbas Claræ-Vallis, his a diversis et sæpius auditis, imo certe in prætaxato magistri petri Theologiæ libro, nec non et aliis ejusdem libris, in quorum forte lectionem inciderat, diligenter inspectis, secreto prius, ac deinde secum duobus aut tribus adhibitis testibus, juxta evangelicum præceptum, hominem convenit: et ut auditores suos a talibus compesceret, librosque suos corrigeret, amicebiter satis ac familiariter illum admonuit. Plures etiam scholarium adhortatus est ut et libros venenis plenos repudiarent et rejicerent, et a doctrina quæ fidem lædebat catholicam, caverent et abstinerent. Quod magister Petrus minus patienter et nimium ægre ferens, crebro nos pulsare cœpit, nec ante voluit desistere, quoad ad dominum Claræ-Vallensem abbatem super hoc scribentes, assignato die, scilicet octavo Pentecostes, Senonis ante nostram submonuimus venire præsentiam, quo se vocabat et offerebat paratum magister Petrus ad probandas et defendendas, de quibus illum dominus abbas Claræ-Vallensis, quomodo prætaxatum est, reprehenderat, sententias. Cæterum dominus abbas nec ad assignatum diem se venturum, nec contra Petrum sese disceptaturum nobis remandavit. Sed quia magister Petrus interim suos nihilominus cœpit undequaque convocare discipulos, et obsecrare ut ad futuram inter se dominumque abbatem Claræ-Vallensem disputationem, una cum illo suam sententiam simul et scientiam defensuri venirent, et hoc dominum Claræ-Vallensem minime lateret; veritus ipse ne propter occasionem absentiae suæ tot profanæ, non sententiæ, sed insanæ, tam apud minus intelligentes, quam earumdem defensores majore dignæ viderentur auctoritate; prædicto quem sibi designaveramus die, licet eum minime suscepisset, tactus zelo pii fervoris, imo certe sancti Spiritus igne succensus, sese nobis ultro Senonis præsentavit. Illa vero die, scilicet octava Pentecostes, convenerant ad nos Senonis fratres et suffraganei nostri episcopi ob honorem et reverentiam sanctarum, quas in ecclesia nostra populo revelaturos nos indixeramus: reliquiarum

(887) ineptias vocabant veteres etiam gravissimas hæreses, ut observatum alias in Præfatione 2 Sæculi 4, Benedictini, n. 133. Hieronymus in epistola ad Alypium et Augustinum, agens de hæresi Cœlestiana, « Nec grande est ineptissimis nœniis respondere; » et Bernardus ipse rursus in serm. 65 in Cant. n. 8. (888) Id anno 1140 accidisse refert præter alios Hugo Sancti Mariani Chronographus, nulla tamen

3. Itaque præsentem glorioso rege Francorum Ludovico cum Willelmo religioso Nivernis comite, domino quoque Remensi archiepiscopo, cum quibusdam suis suffraganeis episcopis, nobis etiam et suffraganeis nostris, exceptis Parisiis et Nivernis, episcopis præsentibus, cum multis religiosis abbatibus et sapientibus, valdeque litteratis clericis, adfuit dominus abbas Claræ-Vallensis, adfuit magister Petrus cum fautoribus suis (888). Quid multa? Dominus abbas cum librum Theologiæ magistri Petri proferret in medium, et quæ adnotaverat absurda, imo hæretica plane capitula **310** de libro eodem proponeret, ut ea magister Petrus vel a scripta negaret; vel si sua fateretur, aut probaret, aut corrigeret; visus diffidere magister Petrus Abælardus, et subterfugere, respondere noluit: sed quamvis libera sibi da retur audientia, tutumque locum et æquos habere iudices, ad tamen sanctissime Pater, appellans præsentiam, vestram sicuti conventu discessit.

4. Nos autem, licet appellatio ista minus canonica videretur, Sedi tamen apostolicæ deferentes, in personam hominis nullam volumus proferre sententiam. Cæterum sententias pravi dogmatis ipsius, quia multos infecerant, et sui contagione adusque cordium intima penetraverant; sæpe in audientia publica lectas et relectas, et tam verissimis rationibus, quam beati Augustini, aliorumque sanctorum Patrum inductis a domino Claræ-Vallensi auctoritatibus, non solum falsas, sed et hæreticas esse evidentissime comprobatas, pridie ante factam ad vos appellationem damnavimus. Et quia multos in errorem perniciosissimum et plane damnabilem pertrahunt eas auctoritate vestra, dilectissime domine, perpetua damnatione notari, et omnes qui pervaciter et contentiose illas defenderint, a vobis, æquissime Pater, justa poena mulctari unanimiter et multa precum instantia postulamus. Sepedicto vero Petro si Reverentia vestra silentium imponeret, et tam legendi quam scribendis prorsus interrumperet facultatem, et libros ejus, perverso sine dubio dogmate respersos, condemnaret; avulis spinis et tribulis ab Ecclesia Dei, prævaleret adhuc læta Christi seges succrescere, florere, fructificare. Quædam autem de condemnatis a nobis capitulis vobis, reverende Pater, conscripta transmisimus, ut per hæc audita reliqui corpus operis facilius aestimetis.

EPISTOLA CCCXXXVIII (889).

AD HAIMERICUM CARDINALEM ET CANCELLARIUM. *Petro Abælardo hæreseos convicto, non debere apud cardinales et curiam Romanam patere refugium.*

Illustri viro et amico præcordiali HAIMERICO, san-

mentionem factam de revelatione reliquiarum, neque in Chronico S. Petri Vivi. De hac synodo agens Otto Frisingensis episcopus, Theobaldum palatinum comitem cum aliis nobilibus ei interfuisse scribit in libro primo de Gestis Friderici, cap. 48.

(889) Alias epistola 369: quæ vero antea 338 erat, nunc 401. Scripta anno Christi 1140. Vide epistolam 187 seqq. et Notas.

ctæ Romanæ Ecclesiæ diacono cardinali et cancellario, BERNARDUS Claræ-Valleensis abbas, providere bona coram Deo et hominibus.

1. Sicut audivimus, sic vidimus libros et sententias magistri Petri Abelardi: notavimus verba, signavimus mysteria, et mysteria iniquitatis inventa sunt. Theologus noster verbis legis legem impugnat. Sanctum projicit canibus, et margaritas porcis: fidem corrumpit simplicium, Ecclesiæ maculat castitatem.

Quo semel est imbuta recens servabit odorem Testa
[diu.]

(HORAT. *Epist.* I, II, 69.)

Transierat per ignem liber ejus, et inductus est in refrigerium. Jamque in Ecclesia hostis Ecclesiæ, fidei persecutor, in gremio fidei requiescit. Effusus est sicut aqua. Non crescat qui ascendit cubile patris sui, et maculavit stratum ejus. Maculavit Ecclesiam homo ille, rubiginem suam simplicium mentibus affricuit. Cum ea ratione nititur explorare quæ pia mens fidei vivacitate apprehendit. Fides piorum credit, non discutit. Sed iste Deum habens suspectum, credere non vult nisi quod prius ratione discussit. Cumque propheta dicat, *Nisi credideritis, non intelligetis* (Isai. VII, 9, sec. LXX): iste fidem voluntariam nomine redarguit levitatis, abutens illo Salomonis testimonio, *Qui credit cito, levis est corde* (Eccli. XIX, 4). Reprehendat ergo beatam virginem Mariam, quoniam cito credidit angelo nuntianti, et dicenti: *Ecce concipies et paries filium* (Luc. I, 31). Redarguat et illum in extrema linea vitæ credentem verbo morientis et dicentis: *Hodie mecum eris in paradiso!* (Id. XXIII, 43.) Laudet e regione duritiam **311** cordis illorum, quibus dictum est: *O stulti et tardi corde ad credendum in omnibus quæ locuti sunt Propketæ* (Id. XXIV, 25.) Commendet etiam illius tarditatem, cui dictum est: *Pro eo quod non credidisti verbis meis, eris tacens, et non poteris loqui* (Id. I, 20).

2. Denique ut pro brevitate epistolæ de multis pauca dicam: doctor egregius cum Ario gradus et scalas in Trinitate disponit; cum Pelagio liberum arbitrium gratiæ præponit, cum Nestorio Christum dividens, hominem assumptum a consortio Trinitatis excludit. Sed in his omnibus gloriatur quod cardinalibus et clericis curiæ scientiæ fontes aperuerit, quod manibus et sinibus Romanorum libros et sententias suas incluserit; et in tutelam sui erroris assumit eos a quibus judicari debuit et damnari. Jacinctus multa mala ostendit nobis (890): non fecit tamen, non quia non voluit, sed quia non potuit. Verum æquanimitè ferimus, cum nec personæ domini Papæ, nec curiæ in curia illa peperit Cæ-

(890) Vide epistolam 189.

(891) Alias epistola 327: quæ vero ante 339 erat, nunc 402. Scripta circa annum 1140.

(892) Marcianense Ordinis S. Bened. nobile monasterium ad Scarpan, diocesis Tornacensis, a sancta Rictrude conditum sæculo septimo.

tera autem quæ vidit et audivit Nicolaus iste meus, imo et vester, viva melius referet voce.

EPISTOLA CCCXXXIX. (891)

AD PAPAM INNOCENTIUM.

Alvisi Atrebatensis episcopi innocentiam adversus calumniatores ejus asserit.

Amantissimo patri et domino, Dei gratia summo Pontifici Innocentio, Bernardus Claræ-Vallis abbas vocatus, modicum id quod est.

Nec novum nec mirum est humanum animum posse falli vel fallere. Cavendum et hoc et illud, quia utrobique periculum. Ad utrumque cautelam vobis apposuit magni consilii Angelus, quando dixit, *Estotes prudentes sicut serpentes, et simplices sicut columbæ* (Matth. X, 16), ut nec prudentia decipi, nec simplicitas decipere posset. Marcianenses monachi (892) venerunt ad vos in spiritu mendacii et spiritu erroris, adversus Dominum, et adversus christum ejus. Verbum iniquum constituerunt adversus Atrebatensem episcopum, cujus conversationis et vitæ bonus odor fuit hactenus in omni loco. Qui sunt isti, qui ut canes mordent, qui dicunt bonum malum, qui ponunt lucem tenebras? qui sunt isti, qui contra legem maledicunt surdo, et coram cæco ponunt offendiculum? (Levit. XIX, 14.) Quare, domine, irascaris in filium tuum? quare lætificasti inimicos ejus? Ubi est illud apostoli, *Nolite omni spiritui credere, sed probate spiritus si ex Deo sunt?* (I Joan. IV, 1.) In Domino confido quia dissipabitur consilium eorum, et, cum apparuerit quod verum est, evacuabitur quod falso est, ut mentita sit iniquitas sibi. Auribus nostris audivimus quam fideliter, quam constanter locutus sit in conspectu Regis et principum pro fidelitate Romanæ Ecclesiæ. Veniet ad vos in innocentia sua in die vocationis suæ: præmisit ante filium suum archidiaconum presentium latorem, cujus personam et mores vestræ mansuetudini commendamus. De cætero venit ad vos abbas Sancti-Vedasti (893), homo plane inimicus sibi, suis, et ecclesiæ suæ, homo qui accepit in vanum nomen abbatis: querit enim quæ sua sunt, non quæ Jesu Christi. Sed et qualis pater, talis et filius qui cum eo est: qui nec conscientiæ, nec suæ famæ peperit. Subsannatio et illusio his qui in circuitu ejus sunt: G. loquor monachum ejus. Spiritus veritatis det vobis dividere lucem a tenebris, de vobis reprobare malum et eligere bonum.

312 EPISTOLA CCCXL (894).

AD EUMDEM INNOCENTIUM PAPAM.

Pro episcopo Andegavensi.

Amantissimo domino et patri, Dei gratia summo Pontifici INNOCENTIO, BERNARDUS Claræ-Valleensis abbas, modicum id quod est.

(893) Gualtero nomen erat, cujus successor ab anno 1147 Guerrius, de quo in epistola 284. Purgatur in Gallia Christiana, quod nihil in eum ab innocentio decretum sit.

(894) Epistola nova: quæ vero ante 340 erat, nunc 403. Scripta circa annum 1140.

Fractus jam ætate, laboribus, periculis, Andegavensis episcopus (895), cujus pectus non moveat, nisi ejus qui viscera misericordiæ, qui omnem humanitatis exiit affectum? Hæc me movent pro homine illo, cujus senectutem, si unum excipitur factum, venerabilem facit et vita et scientia. De quo quoniam quid peractum sit inter ipsum et abbatiam, nondum cognovimus, nihil scribere præsumimus de re incognita. Sed, si constiterit eum fecisse quod promisit, nihil jam superesse credimus, nisi ut plenitudini gratiæ et officii sui restituatur.

EPISTOLA CCCXLI (896).

AD MALACHIAM HIBERNIÆ ARCHIEPISCOPUM.

Fratres, litteras, et baculum, ab eo missa grato animo suscipit. Locum Religiosis idoneum præparari jubet; sequæ ejus orationibus commendat.

Venerabili domino et beatissimo patri MALACHIE, Dei gratia Hiberniensium archiepiscopo (897), apostolicæ Sedis legato, frater BERNARDUS Claræ-Vallis vocatus abbas, invenire gratiam apud Dominum.

1. Inter multiplices æstus et curas pectoris mei, præ multitudine quarum anima mea turbata est valde, fratres de terra longinqua venientes, ut serviant Domino, epistola tua, et baculus tuus ipsa me consolata sunt: epistola in ostensione bonæ voluntatis, baculus ad sustentandum corpus infirmitatis, fratres qui Deo serviunt in spiritu humilitatis. Omnia suscepimus, omnia placent, omnia pariter cooperantur in bonum. Quod autem voluistis duos de fratribus mitti vobis ad prævidendum locum (898); communicato cum fratribus consilio, dignum duximus non eos separandos ab invicem, donec plenius in eis formetur Christus, donec ad integrum doceantur prælia Domini. Cum igitur fuerint in schola sancti Spiritus eruditi, cum induti virtute ex alto; tunc demum ad patrem filii revertentur, ut cantent canticum Domini, non jam in terra aliena, sed in sua.

2. Vos autem interim juxta sapientiam vobis datam a Domino, secundum habitudinem locorum quæ vidistis apud nos, prævidete et præparate eis locum a tumultibus sæculi separatam. Tempus enim prope est, in quo vobis, operante Dei gratia, novos de veteribus homines producemus. Sit nomen Domini benedictum in sæcula, de cujus munere venit, ut communes habeam filios vobiscum, quos vestra prædicatio plantavit, nostra exhortatio rigavit, Deus

(895) Ulgerius, ad quem epistola 200.

(896) Alias epistola 315: quæ vero antea 341 erat, nunc 385. Scripta circa annum 1140.

(897) Usserius hanc epistolam inter Hibernicas refert, ubi contra Johannem Picardum observat, Armachanos antistites ante pallii usum, qui non nisi anno 1150 ipsis concessus est, dictos fuisse archiepiscopos, atque metropolitani potestate usos. Usserium in primis movet archiepiscopi nomen in Malachia, qui ante aliquot annos relicto archiepiscopatu, Dunensis episcopatus administrationem susceperat, Vitæ capite 14. Sed archiepiscopi nomen ob pristinam dignitatem ei tribuere potuit Bernar-

autem incrementum dedit. Sanctitatem vestram rogamus ut verbum Domini prædicetis, ad dandam scientiam salutis plebi ejus. Duplex enim vobis incumbit necessitas, et ex officio legationis, et episcopali negotio. De cætero, quoniam in multis offendimus omnes (Jacobi III, 2), et inter homines sæculi frequenter positi multum de pulvere mundi contrahimus; vestris et vestrorum orationibus me commendo, ut in fonte misericordiæ suæ nos **313** lavare et emaculare dignetur ipse fons pietatis Jesus Christus, qui dixit Petro: *Nisi laveris te, non habebis partem mecum* (Joan. XIII, 8). Sed et hoc ipsum, non solum precibus, verum etiam quasi ex debito requiro, cum ego clamen ad Dominum pro vobis, si quid possit peccatoris oratio. In Domino valete.

EPISTOLA CCCXLII (899).

AD JOSLENUM EPISCOPUM SUESSIONENSEM.

Archiepiscopum Budegalensem apud regem purgari postulat.

Venerabili domino et dilectissimo patri JOSLENO, Dei gratia SueSSIONENSI episcopo, BERNARDUS Claræ-Valleensis abbas, invenire gratiam apud Dominum.

1. Injuria regni est et principum ejus, si negotia regis de sinu ipsius cum impetu procedant ad publicum, et non tam circumspecto quam præcipiti explicentur consilio. Placet mihi, et multum placet quoniam rex credit vobis, et confidit in vobis. Scio enim quia regem et honorem regni bona æmulatione æmulamini, et scio nihilominus spiritum consilii esse vobiscum. Ita oportet: hic ordo, hæc ratio, hic modus videndus est in viro consilii, ut diligat, et sapiens sit, in ore duorum istorum, id est dilectionis et sapientiæ, stabit omne verbum consilii. Hæc duo, si in unum convenient, poterit eructare verbum bonum, et discere opera facienda regi. Cæterum, si vel dilectio prudentiam, vel prudentia dilectionem solam in administratione consilii deseruerit, vae terræ, cujus rex puer erit! In consilium eorum non veniat anima mea, qui vel diligentes me, prudentes non sunt, vel prudentes, me non diligunt. Sic enim cecidit miser ille Adam de gradibus æternitatis, quando abiit in consilio impiorum, Evæ diligentis, sed non prudentis; serpentis prudentis, sed minime diligentis.

2. Quid est quod dominus meus rex archiepiscopum Budegalensem (900) attrahere nititur in causam sine causa? Vestrone id agitur consilio? Absit

sed minime diligentis.

Id est situm Melli-Fontis monasterii, anno 1141 conditi in diocesi Armachana, præfecto Melli-Fonti abbate Christiano, de quo in epistola nunc 357. n. 3. De hoc monasterio in Actis S. Malachiæ et S. Bernardi, et in epistola 254, apud Chesnum tomo 4.

(899) Epistola nova: quæ vero antea 342 erat, nunc 383. Scripta anno Christi 1140. Vide epistolam 223.

(900) Is tum erat Gaufridus de Loratorio, cui nondum archiepiscopo scripta est epistola 125. In ditis hæc male directa scribitur ad Joannem.

a vobis istud consilium! absit a me ista suspicio! Quid tandem mali fecit homo ille? Quod electam pari Pictaviensium pace, et voto, et voce, personam (901) canonica libertate consecravit! quod pecuniam Pictaviensium, quam moriens dispersit, dedit pauperibus et ecclesiis, de faucibus esurientum, de sinu Ecclesiæ non extraxit! En sanguis iste de manu ejus exquiriur. Si culpa est quod ovibus errantibus assignavit pastorem, quod pupillum et viduam non spoliavit, quod privilegia apostolicæ Sedis illibata conservavit, non potest excusari. O Consilium sine consilio, in quo justitia pro scelere, et innocentia pro crimine reputatur! Attendite vobis, episcopi: vestra enim res agitur, paries cum proximus ardet (HORAT. *Epist.* I, II, 84).

3. Vobis tamen, domine, quoniam et lateri regis arcus adhaeretis, et ex nutu vestro ipsius pendent negotia; vobis incumbit pro consortibus vestris id agere cum rege, ut non accendat omnem iram suam. Dico vobis, homo ille imperterritus est, homo potens in opere et sermone: vix poterit avelli a suo jure. Magnum enim locum obtinet in terra illa. Si res turbata fuerit, multi permanebunt cum eo in tentationibus ejus. Videte ergo, ne quis oleum flammæ adjiciat. Exstinguatur ignis, antequam conualescat incendium:

*Sero (enim) medicina paratur,
Cum mala per longas convaluere moras.*
(OVIDIUS, *De remed. amor.*, 91, 92.)

314 EPISTOLA CCCXLIII (902).

BERNARDI ABBATIS ITALI AD INNOCENTIUM

Conqueritur quod in monasterio Salvatoris omnia secundum Pontificis promissa non contigerint.

Desiderabili domino et delectissimo patri, Dei gratia summo Pontifici INNOCENTIO, servus ejus BERNARDUS, preces pauperum.

Coartor e duobus, quoniam et pudor silentium imperat, et necessitas jubet loqui. Loquar ergo ad dominum, cum sim pulvis et cinis: loquar autem in amaritudine animæ meæ. Conquerimur, domine, de te, sed apud te: et querela quidem in umbra est, sed causa querelæ jam in sole posuit tabernaculum suum. Factum ut imperasti: venimus ad monasterium Sancti-Salvatoris (903) sicut mandaveras in litteris tui servo tuo, patri nostro. Ubi est ergo nunc expectatio mea, et tua promissio? Transivimus per ignem et aquam: et, nisi quia Dominus erat in nobis, forsitan aqua absorbuisset nos. Periculis latronum et fluminum, periculis in civitatibus et solitudine, periculis in terra et in mari fatigati sumus, et non fuit qui adjuvaret. Hæc omnia vene-

(901) Grimoardum, ex abbate B. Mariæ de Alodiis: cujus electio, anno 1140 facta, aliquandiu suspensa fuit per Ludovicum VII.

(902) Epistola nova, scripta anno Christi 1140.

(903) Hoc monasterium hactenus existit, octo millibus a Farfensi dissitum, eidemque subjectum: in quod monachi Farfenses æstate commigrant. Confer epistolam 184, et ibi Notas.

(904) Nempe Atenulfum abbatem Farfensem.

arant super nos: sed nondum statim finis. Litteris tuis, domine, extracti sumus de sinu patris nostri, et ad unius jussionis vocem, relictis fratribus et patre, in odore præceptorum tuorum cucurrimus. Litteris tuis excussi sumus a gremio matris nostræ, et ab uberibus consolationis ejus: ejecti sumus de loco voluptatis, et opposuisti, domine, flammeum gladium, ne revertamur, et utinam versatilem. Cecidit corona capitis nostri, versus est in luctum chorus noster. Quomodo cantabimus, domine, canticum Domini in terra aliena? O quanto dulcius et securius fuerat nobis exsultare animas nostras in sinu matris nostræ, et in cubiculo genitricis nostræ! Sic cucurrimus, quasi in incertum; sic pugnâvimus, quasi aerem verberantes: sed tua, domine, promissio fuit in causa, quam credidimus gratia plenam et veritate. Nunc autem (jam enim hiems abiit et recessit), si ita placet domino meo, egrediamur ad videndum, ubi inveniamus requiem pedibus nostris: quoniam usque adhuc prohibuit nos grado, nix, glacies, et spiritus procellarum. Crudelissimum quippe videtur, et ab omni humanitatis officio longe remotum, illum (904) fraudare a desiderio suo, qui nos prius cepit amare quam nosse, qui nos patris affectu in filios adoptavit, adeo ut, si fieri potuisset, oculos suos eruisset, et dedisset nobis. Non habuit ubi caput suum reclinaret Rex meus et Deus meus, cujus regnum non erat de hoc mundo: utinam et mundus nos abiciat et repellat in solitudinibus errantes, in montibus, et speluncis, et cavernis terræ!

EPISTOLA CCCXLIV (905).

EJUSDEM BERNARDI AD SANGUINUM BERNARDUM.

Præfecturam sibi impositam conqueritur.

Venerabili domino et dilectissimo P. (906) abbati Claræ-Vallis, filius ejus B. unctionem illam quæ docet de omnibus.

Quotiescunque memoriæ occurrit dies illa miseriæ et calamitatis in qua avulsus sum ab uberibus consolationis vestræ, flere magis libet quam aliquid scribere. Si tanta esset ubertas orationis quanta lacrymarum, facile vobis esset intelligere super egenum et pauperem. Accessit ad meditationem animus, manus 315 ad calamum, et dolor meus renovatus est. Obviavit mihi scribenti illa amaritudo mea amarissima, et illa tristis imago diei illius in qua stultitia elevata est super candelabrum, et factus sum conturbatus. Non ego reprehendo, domine, vel opus, vel intentionem vestri operis, quod in digito Dei esse creditur: sed plango paululum dolorem meum. Ecce enim, postquam projectus sum

(905) Epistola nova: quæ vero antea 344 erat, nunc 315. Scripta anno Christi 1140.

(906) Id est, Patri, scilicet Bernardo: nam hanc epistolam ad S. Bernardum scriptam fuisse constat, et quidem a Bernardo illo qui postea abbas fuit Sancti-Anastasio ad Aquas-Salvias prope Romam, ac demum pontifex sub nomine Eugenii III. Ejusdem est præcedens, uti et epistola 428. Hæc omnes sub Bernardi nomine primum vulgatæ sunt.

a facie oculorum tuorum, defecit in dolore vita mea, et dies mei in gemitibus. Heu mihi! quia perdidisti formam cui imprimebar, speculum compositionis meæ, lumen oculorum meorum! Jam non sonat vox illa dulcis in auribus meis, nec facies illa decora meis aspectibus apparet, quam mei errores erubescere solebant. Quare, domine, frustratus sum a spe mea? quare fraudatus a desiderio meo? Præcisa est velut a textente vita mea; dum adhuc ordiret, succisus sum. Completa est in me miserabilis illa sententia, et sicut in Canticis canticorum, domine, dixisti, hodie lego in libro experientiæ illud: *Homo, cum in honore esset, non intellexit* (Psal. XLVIII, 13). Non enim satis intelligebam, cum essem in Clara-Valle, me esse in loco voluptatis, inter ligia paradisi; et ideo pro nihilo habui terram desiderabilem. Quid, domine, quid in me placuit considerationi tuæ, quod me posuisti ducem ac præceptorem gentibus, quod me constituisti principem populi tui? Numquid conversatio mea in sæculo? Sed illa fetida fuit. Numquid illa in monasterio? Sed illa tarda et tepida fuit. Quare, cum essem parvus in oculis meis, caput factus sum in tribu Israel? quare, cum non essem mundus ab occultis meis, ab alienis non pepercisti servo tuo? Quid faciet homo, quem de præteritis urget dolor, de præsentibus labor, et timor de futuris? Ad summam doloris, et cumulum miseriæ meæ, hoc solum tibi dicere præsumo, domine desiderabilis, quia non expectato vulnus ab hoste tuli (OVID.). Cæterum, domine, ut de loco loquar ad quem me misisti, sic cucurri quasi in incertum, sic pugnavi, quasi aerem verberans. Nam dominus papa, cujus litteris evocati sumus, promissionem quam de ejusdem loci confirmatione fecerat, opere non complevit, sicut et præsens tempus probat. Dominus Fars (907) ad introitum nostrum gavisus est gaudio magno, et in toto corde suo pueros vestros recepit, ita ut, si fieri posset, oculos suos eruisset, et dedisset nobis. In hoc solum reprehensibilis est, et corrigendus est a vobis, quod omnia faciat vehementer, et ultra promissionem suam et nostram voluntatem. Quoniam sermo jam in longum processit, de interiori meo homine nihil brevius, nihil verius dicere possum, nisi quia laterem lavo.

EPISTOLA CCCXLV (908).

AD FRATRES DE SANCTO ANASTASIO (909).

Commendat eorum in religiosa disciplina zelum et

(907) Legendum, *Farfensis*; cujus loci abbas Atenulfus monachos a Bernardo petierat. Vide librum tertium Vitæ S. Bernardi. cap. 7, n. 23.

(908) Alias epist. 321, nunc 321. Scripta anno 1140.

(909) Nempe Romæ ad Tres-Fontes, unde assumptus Eugenius III, antea Bernardus dictus, supra.

(910) Mirum nostris temporibus paradoxum: sed saltem hic locus, cum alio ex sermone 50 in Cantica comparatus, monachos, qui odium carnis suæ profiterentur, ab immodica valetudinis cura revocare deberet exemplo veterum monachorum, qui quidem aliquando medicos ad temperandam victus rationem (ut in Vita Pachonii de Palæmone, cap. 4) remedia arte quæsitæ, sed rarius, admittebant. Quin etiam

observantiam. Attamen nimium valetudinis per medicinas tuendæ studium improbat

Dilectissimis in Christo filiis nostris de Sancto-Anastasio, frater BERNARDUS Claræ-Vallis vocatus abbas, salutem et devotas orationes.

1. Testem habeo in caelis, quam multum omnes vos cupiam in visceribus Jesu Christi, quanto, si fieri posset, desiderio desiderarem videre vos, non propter vos tantum, sed propter me, cui magnum certe solatium et prægrandis esset lætitia amplecti viscera mea, gaudium meum, et coronam meam, quod estis vos. At quoniam id nondum conceditur (concedetur enim, sicut bene confido de misericordia Dei, et erit quando videbimus vos, et gaudebit cor nostrum, et gaudium 316 nostrum nemo tollet a nobis); interim certe magna mihi est consolatio et lætitia multa in his quæ de vobis audivi per dilectissimum fratrem et coabbatem nostrum venerabilem Bernardum vestrum. Multam enim vobis habeo gratiam, quod tam bene sibi complacet in vobis pro disciplina vestra et Ordinis zelo, pro obedientia et voluntaria paupertate, pro quibus sine dubio merces vestra multa est in caelis. Unde rogo vos, fratres, et multum obsecro, sic agite, et sic state in Domino, dilectissimi, solliciti semper circa custodiam Ordinis, ut Ordo custodiat vos: solliciti servare unitatem spiritus in vinculo pacis (Ephes. IV, 3); mutuam in vobismetipsis, maximeque ad prælatos, charitatem humilem habentes, quæ est vinculum perfectionis (Coloss. III, 14). Humilitatem ante omnia, super omnia pacem sectamini, propter inhabitantem Spiritum Dei in vobis, qui non nisi super quietum et humilem requiescit (Isai. LXVI, 2).

2. Cæterum unum quidem a me petit venerabilis abbas vester, quod mihi minime bonum videtur. Credo autem quod et ego spiritum Dei habeam, et consilium Dei in hoc. Scio quidem quod in regione habitatis infirma, et multis aliqui ex vobis laborant infirmitatibus: sed mementote ejus qui dixerit: *Libenter gloriabor in infirmitatibus meis, ut inhabitet in me virtus Christi*; et: *Cum infirmor, inquit, tum fortior sum* (II Cor. XII, 9, 10). Compator utique, et multum ego compator infirmitati corporum: sed timenda multo magis, ampliusque cavenda infirmitas animarum. Propterea minime competit religioni vestræ medicinas quærere corporales, sed nec expedit salutem (910). Nam de vilibus quidem herbis,

Cistercienses medicamina suis indulgebant, ut constat ex epistola nunc 405, et ex Herberto, libro 3, cap. 15; nec Bernardus in hac epistola denegat, sed quas hortus et nativæ herbarum species suppeditent, non quas medicorum apothecæ. Interim sequentes, si lubet, auctores, super hoc problemate non inutiliter leges: S. Basilium, in Reg. fus. disp. cap. 55; Cassiodorum, libro Instit. divin. cap. 31; Estium, Cornel. et Oliv. Bonart. in cap. 38 Eccl. Rossignol. De vita relig. libro II, cap. 12; Nigronium in Reg. comm. 17; Franciscum Arias, De mortif.; Blossium, ultim. edit. p. 654; Molauum, libro De sanctis medicis; Rodrig., III p. tr. 5, c. 17; Platum De bono statu I. III, c. 28; Barradum in Ev. t. II, l. v, c. 20.

et quæ pauperes deceant, interdum aliquid sumere, A tolerabile est, et hoc aliquando solet fieri. At vero species emere, quærere medicos, accipere potiones, religioni indecens est, et contrarium puritati, maximeque Ordinis nostri nec honestati congruit nec puritati. Hæc enim omnia gentes inquirunt. Scimus autem quia qui in carne vivunt, Deo placere non possunt (*Rom. VIII, 8*). Spiritualia proinde spiritualibus comparanda (*I Cor. II, 13*), et quærenda potio humilitatis, et clamandum in toto corde: *Sana animam meam, domine, quia peccavi tibi (Psal. XL, 5)*. Huic sanitati, fratres dilectissimi, operam date; hanc sectamini, hanc servate, quia vana salus hominum.

EPISTOLA CCCXLVI (914).

AD DOMINUM INNOCENTIUM PAPAM.

Hortatur Pontificem, ne causæ archiepiscopi Eboracensis, utpote iniquæ, faveat.

Amantissimo patri et domino, Dei gratia summo Pontifici INNOCENTIO, BERNARDUS Claræ-Vallensis vocatus abbas, modicum id quod est.

Cum multi sint vocati, pauci vero electi (*Matth. XX, 16*, et *XXII, 14*), non est magnum argumentum ad faciendam rei dubiæ fidem, id esse laudabile quod a multis laudatur. Archiepiscopus Eboracensis venit ad vos (*al. nos*), ille, de quo jam sæpenu-mero scripsimus, Sanctitati vestræ, homo qui non posuit Deum adiutorem suum, sed speravit in multitudine divitiarum suarum. Causa ejus infirma est, et languida: et, sicut virorum veracium attestazione deprehendimus, a planta pedis usque ad verticem non est sanitas in ea. Quid ergo? quid quærit homo sine justitia apud examinatorem justitiæ, apud custodem ænitatis? Itane arbitratur se posse absorbere justitiam in curia, sicut eam absorbit in Anglia? Absorbuit fluvium, et non miratur, et habet fiduciam quod influat Jordanis in os ejus. Ecce ille venit cum multis, quos astipulavit sibi et precibus et pretio. Solus iste evasit, ut nuntiaret tibi: solus iste in periculum capitis **317** sui opposuit se murum pro domo Israel, qui cum aliis non adoravit statuam ad imperium regis. Solus est, nisi quia justitia non reliquit eum solum. Illa obviavit filio suo, quasi mater honorificata (*Eccli. xv, 2*). Quid ergo faciet Vicarius Petri in negotio isto, nisi quod fecit Petrus cum illo qui domum Dei aestimavit pecunia possideri? (*Act. VIII, 20*). Si supra petram fundata est Ecclesia, portæ inferi non prævallebunt adversus eam (*Matth. XVI, 18*). Non loquor

(914) Alias epistola 377, nunc 405. Scripta circa annum 1141. Vide epistolam 235.

(912) Alias epistola 378: quæ vero antea 347 erat, nunc 391. Scripta circa annum 1141.

(913) Indubie hi sunt abbas et monachi Fontanenses, qui maxime intruso adversi erant, uti et monachi Rievallenses, de quibus in binis epistolis sequentibus, nempe in epistolis 353 et 360.

(914) Alias epistola 388: quæ vero antea 348 erat, nunc 407. Scripta anno Christi 1141.

(915) Arnulfus ex archidiacono Sagiensi electus anno 1141 in sedem Lexoviensem, Orderico passim

hoc a me ipso, sed ad testimonium illum qui spiritu Dei aguntur.

EPISTOLA CCCXLVII (912).

AD EUMDEM DOMINUM INNOCENTIUM PAPAM.

Commendat nuntios, causa archiepiscopus Eboracensis Romam petentes.

Amantissimo patri et domino INNOCENTIO summo Pontifici, frater BERNARDUS, Claræ-Vallensis vocatus abbas, modicum id quod est.

Hic quos videtis, viri sunt simplices et recti ac timentes Deum. Et nunc in spiritu ascenderunt ad conspectum gloriæ vestræ, justitiæ utique solius intuitu et obtentu. Ponite, quæso, oculos vestros super fatigatos pauperes (913), quia non sine causa de longe ad vos veniunt, nec longa terrarum spatia, nec maris periculum, nec Alpium nives, nec sumptus grandis viæ, cum pauperes sint, reputantes. Provideat ergo dominus meus, ne cujus fraus vel ambitio tantos labores evacuare prævaleat: præsertim cum non quæ sua sunt quærant, sed quæ Jesu Christi. Neque enim vel inimicum arbitror suspicari eos privato amore vel odio in id negotii excitatos, sed solo timore Dei. Itaque, si quis Dei est, jungatur eis. Si deinceps terram occupaverit arbor infructuosa, cujus culpam dixerim, nisi tenentis securim?

EPISTOLA CCCXLVIII (914).

AD EUMDEM INNOCENTIUM.

Pro Arnulfo Lexoviensi episcopo electo (915).

Amantissimo patri et domino, Dei gratia summo Pontifici INNOCENTIO, BERNARDUS Claræ-Vallensis vocatus abbas, modicum id quod est.

1. Benedictus Deus et Pater Domini nostri Jesu Christi, qui Ecclesiam suam, immaculatam sponsam dilecti Filii sui, in diebus nostris liberam et absolutam a tribulationibus malorum custodivit et dolore. Schismata corruerunt, hæreses siluerunt (916), superborum et sublimium colla calcantur. Et quidem in schismate vidi impium superexaltatum, et elevatum sicut cedros Libani; et transivi, et ecce non erat. In hæresi multorum redivivi pullulabant errores, sed obstructum est os loquentium iniqua. Tyrannus Siciliae (917) extulerat in altum cor suum, sed jam humiliatur sub potenti manu Dei. Nullus gradus prætermisus est, de quo non acceperit victoriam per vos Ecclesia Dei, in manu potenti et in brachio excelso.

2. Superest tamen in tertio gradu comes (918) An-Luxoviensem, in Neustria, vir doctus, scriptis epistolis clarus, de cujus electione etiam Petrus Venerabilis ad Innocentium scripsit, quæ est libri quarti epistola 7. Hæc Bernardi epistola primum a Joanne Picardo edita est ultima, n. 367, ab Horatio dein ommissa, et recusa in Spicilegii tomo tertio. De eodem Arnulfo agit ait epistola 248.

(916) Anacleti et Victoris schismata intelligit, hæreses Petri Abælardi.

(917) Scilicet Rogerius.

(918) Gaufridus, cognomento Planta-Genestus, Fulconis Jerosolymorum regis filius, Henrici II Anglorum regis pater.

degavensis, malleus honorum, oppressor pacis et libertatis Ecclesiæ. Persequitur ecclesiam Lexoviensem, ut non introitum habeat pastor ecclesiæ illius in ovile ovium, nisi aliunde. Sed quod factum est, non potest non fieri. Denique si res ipsa habeat diligentem inspectorem, et prudenter examinetur; ad commodum causæ, et ad rei gestæ confirmationem, omnia cooperantur in bonum, persona, negotium, auctor operis, impugnator. Si enim ad personam respicias, hic est filius tuus dilectus, in quo tibi complacuit. **318** Si ad negotium, ordine integro et canonica libertate consummatum est. Si ad auctorem operis, vir religiosus est, et timens Deum. Si ad operis impugnatorem, ecce homo qui non posuit Deum adiutorem suum, hostis Ecclesiæ, inimicus crucis Christi. In omni siquidem negotio validissimum argumentum est ad faciendam rei dubiæ fidem, id semper esse melius, quod placeat bonis, malis autem displiceat. Sed appellavit Sedem apostolicam comes Andegavensis. Quare obsecro? qua læsione? quo gravamine urgente? Non quia opprimeretur, sed quia opprimeret; non ut injuriam suam relevaret appellationis remedio, sed ut benedictionem istius obstaculo appellationis impediret.

3. Cum itaque et religio promoventis et promoti dilectio et causæ justitia confluant in unum; superfluum videtur et vanum rogare pro eo, ubi ejus humilitas postularit. Loquar ergo ad dominum meum, cum sim pulvis et cinis. Loquar servus sponsæ ad amicum Sponsi: jucundum sit eloquium meum. Tibi domine, commissa est Ecclesia a solis ortu usque ad occasum. Tu ei debes esse murus et antemurale a facie inimici et persequentis; tu debes fovere filios ejus sub umbra alarum tuarum. Suscipe Lexoviensem episcopum, uterinum filium Romanæ Ecclesiæ, et remitte eum in benedictionibus dulcedinis, nequando dicat inimicus ejus: Prævalui adversus eum, Accingere gladio tuo. Pater, ad exaltationem filii, ad depressionem inimici, ad conservandam Ecclesiæ libertatem. Non enim sumus ancillæ filii, sed liberæ, qua libertate liberavit nos Christus.

EPISTOLA CCCXLIX (919).

AD EUMDEM.

Amicum Pontifici commendat.

Amantissimo Patri et domino, Dei gratia summo Pontifici INNOCENTIO, frater BERNARDUS Claræ-Vallensis vocatus abbas, modicum id quod est.

Gratiam quam inveni in oculis vestris, nolo habere solus: cum amicis eam volo dividere. Non enim timeo, ne forte non sufficiat mihi et illis. Magna enim est. Multos possum facere participes ejus: verum tamen ego exinanitus non ero. Quod igitur gratis accepi, gratis dabo: et liberalem me facit

(919) Alias epistola 330: quæ vero antea 349 erat, nunc 408. Scripta circa annum 1141.

(920) Alias epistola 331: quæ vero antea 350 erat, nunc 409. Scripta circa annum 1141.

(921) Epistola nova: quæ vero antea 351 erat, nunc 322.

PATROL. CLXXXII.

vestra liberalitas, sed de vestro. Præsentium latorem, virum commendabilem, vobis commendamus. Amicus est, domine, pauperum Christi, et servus servorum tuorum, Peto, domine, si quid habuerit apud tuam Excellentiam, ut eum solita pietate pro nobis exaudias, imo pro ipso, qui talis est, ut per se tantum merito debeat exaudiri.

EPISTOLA CCCL (920).

AD EUMDEM.

Propinquum suum benedictione Pontificis muniri rogat.

Juvenis iste magnanimus (ut aiunt) et strenuus in opere militari, ut meliorem militet militiam, proficiscitur Jerusalem. Rogat puer vester rogatus ab ipso, ut in bono opere quod cœpit, vestram mereatur percipere consolationem, sed favorem, sed orationem, sed benedictionem. Propinquus noster est, et carnem meam juxta prophetam, non debui despexisse (*Isa. LVIII, 7*).

319 EPISTOLA CCCLI (921).

AD EUMDEM INNOCENTIUM.

Pauperes quosdam commendat.

Frequenter scribo vobis. Preces et litteras meas habetis per singulos dies. Coarctore duobus, ne aut amicis ingratus sim, aut vobis importunus. Dilectio me provocat, sed revocat confusio, et pene pudor excludit officium charitatis. Non habet sponsa Christi ubi caput reclinet, ubi confugiat, nisi ad amicum Sponsi in tempore tribulationis. Isti, quos videtis pauperes, a pauperibus missi per multa pericula terræ et maris confugiunt sub umbra alarum vestrarum ad petram fidei catholicæ, et ad gremium apostolicæ pietatis recurrunt: quia in multis vexati, in paucis bene disponuntur a tribulatione malorum et dolore. Si vestri apostolatus officium, si veterem consuetudinem tenetis, nec pauperis causas potestis abjicere, nec vultum honorare potentis. Precamur vos pro eis, quoniam fratres nostri sunt, et de Ordine nostro, a quibus missi sunt, ut precibus eorum pro ratione aurem pietatis inclinetis, pro amore illius qui non spernit preces pauperum.

EPISTOLA CCCLII (922).

SEU INNOCENTII II PAPÆ PRIVILEGIUM SANCTO BERNARDO CONCESSUM (923).

Innocentius Bernardo atque Ordini Cisterciensi amplissima privilegia concedit ob præclara, ejus in Sedem apostolicam merita.

INNOCENTIUS episcopus servus servorum Dei, dilecto filio BERNARDO Claræ-Vallensi abbati, ejusque successoribus regulariter susstituendis in perpetuum, etc.

Cæterum quam firma perseverantique constantia causam beati Petri et sanctæ matris tuæ Romanæ.

(922) Epistola nova: quæ vero antea 352 erat, nunc 389. Scripta anno Christi 1131.

(923) Hoc privilegium post Bernardi ad Innocentium epistolam visum est referre ex Spicilegii tomo X, pag. 383, ubi Historia Fontanensis monasterii diocesis Turonensis habetur.